

21- Kezalik Allah'ın hesabına kâinata bakan adam her ne müşahede ederse ilimdir.

Kezalik Allah'ın hesabına kâinata bakan adam her ne müşahede ederse ilimdir. Eğer gafletle esbab hesabına bakarsa ilim zannettiği şey de cehil olur.

Kezalik iman ve tevhid ile bakan, âlemi nurlu görür ve illâ âlemi zulûmat içerisinde görecektir.

Kezalik Allah'ın hesabına kâinata bakan adam her ne müşahede ederse ilimdir. Eğer gafletle esbab hesabına bakarsa ilim zannettiği şey de cehil olur.

Kâinata, olaylara ve doğaya Allah'ın bir eseri, bir sanatı olarak bakarsan, öğrendiğin her şey gerçek bir bilgi (ilim) olur. Ama Yaratıcıyı unutup (gafletle), her şeyi sadece şuursuz “sebeplerin” (esbab) rastgele yaptığına inanırsan, bilgi sandığın o devasa birikim aslında büyük bir cehalettir.

Göz Misali

Bir göz doktoru gözün merceğini, retinasını, sinir ağlarını, ışığın kırılmasını ve görüntünün beyinde nasıl meydana geldiğini çok iyi bilir. Eğer o gözde ilmin, kudretin, iradenin, hikmetin ve rahmetin tecellilerini görse, gördüğü her şey hakiki ilim olur. Öyle bir ilim ki onu “Basîr olan Allah, şu küçücük göz penceresiyle koca âlemi seyrettiriyor” hakikatine çıkarır. Fakat gafletle esbab hesabına bakarsa, gözden Allah'a ulaşamazsa, ilim zannettiği şey cehil olur; velev ki göz hastalıklarında dünya çapında profesör olsun.

Kalp Misali

Bir kardiyolog kalbin kapakçıklarını, ritmini, damarlarını, kasılma sistemini ve kanı bütün bedene nasıl pompaladığını çok iyi bilir. Eğer o kalpte ilmin, iradenin, kudretin ve hikmetin tecellilerini görse, gördüğü her şey ilimdir. Öyle bir ilim ki onu “Bu et parçasını bir ömür durmadan çalıştıran kimdir?” sualiyle marifetullah basamaklarında yükseltir. Fakat gafletle esbab hesabına bakarsa, o kalp ile Allah'a ulaşamazsa, ilim zannettiği şey de cehil olur;

velev ki kalp sahasında profesör olsun.

Beyin Misali

Bir nörolog beynin merkezlerini, sinir ağlarını, hafıza sistemini, elektriksel iletimleri ve düşüncenin bedendeki izlerini çok iyi bilir. Eğer o beyinde ilmin, kudretin, iradenin ve hikmetin tecellilerini görse, gördüğü her şey hakiki ilim olur. Öyle bir ilim ki onu “Şu et parçasında hatıraları, fikirleri, hayalleri ve kararları yaratan kimdir?” hakikatine çıkarır. Fakat gafletle madde hesabına bakarsa, beyinle Allah’a ulaşamazsa, ilim zannettiği şey cehil olur; velev ki nöroloji kürsüsünde hoca olsun.

Hücre Misali

Bir biyolog hücrenin zarını, çekirdeğini, DNA’sını, protein üretimini, enerji sistemini ve haberleşmesini çok iyi bilir. Eğer o hücrede ilmin, nizamın, kudretin ve hikmetin tecellilerini görse, mikroskopta gördüğü her şey ilimdir. Öyle bir ilim ki onu “Şu küçücük hücreye fabrika gibi işleyen sistemi kim koydu?” tefekkürüne götürür. Fakat gafletle sebepler hesabına bakarsa, hücreden Allah’a ulaşamazsa, ilim zannettiği şey cehil olur; velev ki moleküler biyoloji profesörü olsun.

DNA Misali

Bir genetikçi DNA’nın şifrelerini, gen dizilimlerini, kalıtsal bilgileri ve beden planının nasıl taşındığını çok iyi bilir. Eğer o harika yazıda Allah’ın ilmini, takdirini, iradesini ve kader kalemini görse, okuduğu her gen onun için ilimdir. Öyle bir ilim ki onu “Bir damla suda insanın suretini, sesini, göz rengini ve beden planını kim yazdı?” sualine yükseltir. Fakat gafletle atomlar ve moleküller hesabına bakarsa, DNA ile Allah’a ulaşamazsa, ilim zannettiği şey cehil olur; velev ki genetik âlimi olsun.

Anne Karnı Misali

Bir embriyolog anne karnındaki bebeğin gelişimini, organların teşekkülünü, kalbin atmaya başlamasını, gözün, kulağın, elin ve ayağın oluşmasını çok iyi bilir. Eğer o karanlık rahimde ilmin, kudretin, rahmetin ve hikmetin tecellilerini görse, gördüğü her safha ilim olur. Öyle bir ilim ki onu “Karanlık içinde yüz çizen, göz takan, kalp çalıştıran kimdir?” marifetine çıkarır. Fakat gafletle yalnız hücre bölünmesi hesabına bakarsa, rahimden Allah’a ulaşamazsa, ilim zannettiği şey cehil olur; velev ki embriyoloji profesörü olsun.

Arı Misali

Bir zoolog arının petek yapmasını, bal üretmesini, çiçekleri tanımasını ve kovandaki düzenini çok iyi bilir. Eğer o arıda ilmin, hikmetin, rahmetin ve rızıklandırmanın tecellilerini görse, arı hakkında bildiği her şey ilimdir. Öyle bir ilim ki onu “Küçücük bir böceğe geometriyi, kimyayı ve rızık hizmetini kim öğretti?” hakikatine götürür. Fakat gafletle içgüdü ve tabiat hesabına bakarsa, arı ile Allah’a ulaşamazsa, ilim zannettiği şey cehil olur; velev ki hayvan davranışları

uzmanı olsun.

Tohum Misali

Bir ziraat mühendisi tohumun yapısını, kök salmasını, filiz vermesini, topraktan besin çekmesini ve ağaç hâline gelmesini çok iyi bilir. Eğer o kuru tohumda kudretin, ilmin, iradenin ve hikmetin tecellilerini görse, gördüğü her şey ilimdir. Öyle bir ilim ki onu “Bu küçük çekirdeğin içine koca ağacın planını kim koydu?” tefekkürüne çıkarır. Fakat gafletle su, toprak ve güneş hesabına bakarsa, tohumla Allah’a ulaşamazsa, ilim zannettiği şey cehil olur; velev ki ziraat profesörü olsun.

Yağmur Misali

Bir meteorolog buharlaşmayı, bulutların oluşmasını, rüzgârları, basınç sistemlerini ve yağmurun inişini çok iyi bilir. Eğer o yağmurda rahmetin, hikmetin, kudretin ve tedbirin tecellilerini görse, her damla onun için ilimdir. Öyle bir ilim ki onu “Gökten indirilen şu suyla ölü toprağı diriltten kimdir?” marifetine yükseltir. Fakat gafletle yalnız tabiat kanunları hesabına bakarsa, yağmurla Allah’a ulaşamazsa, ilim zannettiği şey cehil olur; velev ki meteoroloji profesörü olsun.

Güneş Misali

Bir astronom güneşin büyüklüğünü, ısısını, ışığını, çekim kuvvetini ve dünyaya olan mesafesini çok iyi bilir. Eğer o güneşte kudretin, hikmetin, rahmetin ve rububiyetin tecellilerini görse, güneş hakkında bildiği her şey ilimdir. Öyle bir ilim ki onu “Bu ateş topunu dünyaya hem lamba hem soba yapan kimdir?” hakikatine çıkarır. Fakat gafletle yıldızlar ve fizik kanunları hesabına bakarsa, güneşle Allah’a ulaşamazsa, ilim zannettiği şey cehil olur; velev ki astrofizik profesörü olsun.

İnsan Bedeni Misali

Bir anatomi profesörü kemikleri, kasları, damarları, sinirleri, organları ve bedenin bütün sistemlerini çok iyi bilir. Eğer o bedende ilmin, kudretin, iradenin ve hikmetin tecellilerini görse, gördüğü her organ ilimdir. Öyle bir ilim ki onu “Bir hücreyi bütün bedene, bir organı bütün hayata bağlayan kimdir?” marifetine götürür. Fakat gafletle beden hesabına bakar, bedenden Allah’a ulaşamazsa, ilim zannettiği şey cehil olur; velev ki anatomi profesörü olsun.

Kulak Misali

Bir kulak doktoru kulak zarını, kemikçikleri, iç kulağı, sinirleri ve sesin beyne nasıl ulaştığını çok iyi bilir. Eğer o kulakta ilmin, kudretin, hikmetin ve rahmetin tecellilerini görse, işitme hakkında bildiği her şey ilimdir. Öyle bir ilim ki onu “Havadaki titreşimi manaya çeviren, kulağı seslere pencere yapan kimdir?” hakikatine çıkarır. Fakat gafletle sadece mekanik sistem hesabına bakarsa, kulakla Allah’a ulaşamazsa, ilim zannettiği şey cehil olur; velev ki

işitme uzmanı olsun.

Meyve Misali

Bir gıda mühendisi meyvenin vitaminini, aromasını, rengini, kokusunu, şeker oranını ve besleyiciliğini çok iyi bilir. Eğer o meyvede rahmetin, rızkın, hikmetin ve ikramın tecellilerini görse, meyve hakkında bildiğı her şey ilimdir. Öyle bir ilim ki onu “Kuru bir daldan renkli, kokulu, tatlı ve ambalajlı rızk çıkaran kimdir?” hakikatine götürür. Fakat gafletle ağaç ve toprak hesabına bakarsa, meyveyle Allah’a ulaşamazsa, ilim zannettiğı şey cehil olur; velev ki gıda profesörü olsun.

Kuş Misali

Bir zoolog kuşun kanat yapısını, hafif kemiklerini, göç yollarını, yön bulma kabiliyetini ve uçuş mekanizmasını çok iyi bilir. Eğer o kuşta kudretin, hikmetin, rahmetin ve hidayetin tecellilerini görse, kuş hakkında bildiğı her şey ilimdir. Öyle bir ilim ki onu “Şu küçük canlıya havayı yol, kanadı gemi, göçü program yapan kimdir?” tefekkürüne çıkarır. Fakat gafletle tabiat ve içgüdü hesabına bakarsa, kuşla Allah’a ulaşamazsa, ilim zannettiğı şey cehil olur; velev ki zooloji profesörü olsun.

Deniz Misali

Bir deniz bilimci denizin akıntılarını, tuz oranını, canlı çeşitliliğini, derinliklerini ve ekolojik dengesini çok iyi bilir. Eğer o denizde kudretin, rahmetin, hikmetin ve rızıklandırmanın tecellilerini görse, deniz hakkında bildiğı her şey ilimdir. Öyle bir ilim ki onu “Bu koca denizi hem yol, hem hazine, hem mesken, hem rızık sofrası yapan kimdir?” hakikatine çıkarır. Fakat gafletle sadece tabiat dengesi hesabına bakarsa, denizle Allah’a ulaşamazsa, ilim zannettiğı şey cehil olur; velev ki okyanus bilimleri profesörü olsun.

Atmosfer Misali

Bir fizikçi atmosferin gaz oranlarını, basıncını, koruyucu tabakasını, oksijen dengesini ve canlılık için taşıdığı şartları çok iyi bilir. Eğer o havada rahmetin, hikmetin, kudretin ve muhafazanın tecellilerini görse, atmosfer hakkında bildiğı her şey ilimdir. Öyle bir ilim ki onu “Görünmeyen havayı bütün canlılara nefes yapan kimdir?” marifetine çıkarır. Fakat gafletle sadece gaz karışımı hesabına bakarsa, hava ile Allah’a ulaşamazsa, ilim zannettiğı şey cehil olur; velev ki fizik profesörü olsun.

Netice

Demek mesele çok bilmek değıl, bildiğı şeyle Allah’a ulaşmaktır. Bir insan kalbi, gözü, hücreyi, güneşi, yağmuru, arıyı ve tohumu ne kadar iyi bilirse bilsin; eğer onlarda ilmin, kudretin, iradenin, rahmetin ve hikmetin tecellilerini görüyorsa o bilgi nurdur. Fakat sebeplerde kalır, eserden Müessir’e geçemez, nimetten Mün’im’e ulaşamazsa, ilim zannettiğı şey cehil olur; velev ki bütün dünyada profesör diye anılsın.

Kezalik iman ve tevhid ile bakan, âlemi nurlu görür ve illâ âlemi zulûmat içerisinde görecektir.

Tevhid Nazarının Nuru

Tevhid ile bakan adam, bir çiçeğe bakar; onda sadece renk ve koku görmez. “Bu küçücük çiçeği kim böyle ölçülü, nakışlı, kokulu, latif ve sanatlı yarattı?” der. Bir bebeğe bakar; sadece biyolojik doğum görmez. “Karanlık rahimde yüzünü çizen, kalbini çalıştıran, annesinin göğsünde rızkını hazırlayan kimdir?” diye düşünür. İşte bu bakışta âlem nurlanır; çünkü her şey Allah’a bağlanır.

Gaflet Nazarının Zulmeti

“Ve illâ âlemi zulûmat içerisinde görecektir” demek; eğer insan iman ve tevhid ile bakmazsa, kâinatı karanlıklar içinde görür. Çünkü her şeyi tesadüfe, sebeplere, tabiata, ayrılığa, ölüme ve yokluğa verir. Çiçek solar; “bitti” der. İnsan ölür; “yok oldu” der. Gençlik gider; “kayboldu” der. Hastalık gelir; “boşuna acı çekiyorum” der. Böyle bakınca âlem, içinde mana olmayan karanlık bir mezarlığa döner.

Güneş Misali

Eğer iman ve tevhid ile bakarsa, güneşte Allah’ın kudretini, rahmetini ve hikmetini görür. O zaman güneş onun nazarında semaya asılmış nurlu bir lamba, dünyayı ısıtan rahmetli bir soba olur. Fakat gafletle bakarsa, güneşi sadece kendi kendine yanan serseri bir ateş topu zanneder. Her an patlayacak, yakacak, sönecek, mahvedecek bir kuvvet gibi görür; kâinat ona emniyet değil, korku verir.

Dünya Misali

Eğer iman ve tevhid ile bakarsa, dünyada Allah’ın rububiyetini, terbiyesini, rahmetini ve hikmetini görür. O zaman dünya onun nazarında sahipsiz bir taş parçası değil; Allah’ın döndürdüğü, taşıdığı, rızıklarla doldurduğu büyük bir misafirhane olur. Fakat gafletle bakarsa, dünyayı boşlukta başıboş dönen serseri bir gezegen zanneder. Her depremde, her fırtınada, her felakette “Acaba şimdi yok mu olacağız?” korkusuyla yaşar.

Gece Misali

Eğer iman ve tevhid ile bakarsa, gecede Allah’ın rahmetini ve hikmetini görür. O zaman gece onun nazarında korkunç bir karanlık değil; istirahat için serilmiş siyah bir perde, ibadet ve tefekkür için açılmış sakin bir vakit olur. Fakat gafletle bakarsa, geceyi sadece karanlık, yalnızlık ve bilinmezlik zanneder. Karanlık çöktükçe kalbi daralır, yalnızlığı büyür, ölüm ve yokluk korkusu üstüne gelir.

Ölüm Misali

Eğer iman ve tevhid ile bakarsa, ölümden Allah'ın emrini, hikmetini ve ebedî hayata sevk eden rahmetini görür. O zaman ölüm onun nazarında yokluk değil; dünyadan ahirete geçiş, vazifeden terhis, gurbetten asıl vatana dönüş olur. Fakat gafletle bakarsa, ölümü mutlak hiçlik, sonsuz ayrılık ve karanlık bir kuyu zanneder. Her cenaze ona ders değil, dehşet verir; her yaşlanma alameti kalbine korku salar.

Hastalık Misali

Eğer iman ve tevhid ile bakarsa, hastalıkta Allah'ın ikazını, rahmetini, günahlara kefareti olan hikmetini görür. O zaman hastalık onun nazarında sadece acı değil; insanı aczini anlamaya, Rabbine yönelmeye ve ebedî hayata hazırlanmaya çağıran bir ders olur. Fakat gafletle bakarsa, hastalığı kör tesadüflerin zulmü gibi görür. "Niye ben?" der, isyan eder, acı büyür; bedeninin hastalığı kalbin karanlığına dönüşür.

Musibet Misali

Eğer iman ve tevhid ile bakarsa, musibette Allah'ın terbiyesini, imtihanını ve gizli rahmetini görür. O zaman musibet onun nazarında tamamen zulmetli bir darbe değil; insanı gafletten uyandıran sert fakat hikmetli bir tokat olur. Fakat gafletle bakarsa, musibeti manasız bir yıkım zanneder. Başına gelen her hadise ona düşman gibi görünür; hayatı rahmetli bir imtihan değil, acımasız bir kavga meydanı olur.

Yağmur Misali

Eğer iman ve tevhid ile bakarsa, yağmurda Allah'ın rahmetini, rızıklandırmasını ve ölü toprağı diriltene kudretini görür. O zaman yağmur onun nazarında gökten inen sıradan su değil; rahmet damlaları, hayat müjdesi ve rızık habercisi olur. Fakat gafletle bakarsa, yağmuru sadece bulutların rastgele boşalması zanneder. O vakit yağmur bile ona rahmeti anlatmaz; bazen sel korkusu, bazen felaket endişesi, bazen de kuru bir tabiat hadisesi olarak kalır.

Rüzgâr Misali

Eğer iman ve tevhid ile bakarsa, rüzgârda Allah'ın emrine itaat eden görünmez bir hizmetkâr görür. O rüzgâr bulutları taşır, havayı temizler, tohumları yayar, gemileri yürütür. Fakat gafletle bakarsa, rüzgârı kör ve serseri bir hava hareketi zanneder. Hafif esince tesadüf der, şiddetlenince korkuya düşer; çünkü onu sevk eden hikmetli kudreti göremez.

Deniz Misali

Eğer iman ve tevhid ile bakarsa, denizde Allah'ın azametini, rahmetini ve rızık hazinelerini görür. O zaman deniz onun nazarında korkunç bir su yığını değil; gemilere yol, balıklara mesken, insanlara rızık ve ibret veren büyük bir ayine olur. Fakat gafletle bakarsa, denizi

yutucu, boğucu, başıboş ve karanlık bir kuvvet zanneder. Dalgaları gördükçe rahmeti değil, sadece dehşeti okur.

Dağ Misali

Eğer iman ve tevhid ile bakarsa, dağlarda Allah'ın celalini, kudretini ve yeryüzüne verdiği heybetli düzeni görür. O zaman dağlar onun nazarında cansız taş yığınları değil; arzın direkleri gibi duran azametli levhalar olur. Fakat gafletle bakarsa, dağları manasız kayalar, soğuk ve ürkütücü kütleler zanneder. Heybetten marifete çıkamaz; sadece ezilme ve küçülme hissiyle kalır.

Çiçek Misali

Eğer iman ve tevhid ile bakarsa, çiçekte Allah'ın cemalini, lütfunu, sanatını ve latif rahmetini görür. O zaman çiçek onun nazarında birkaç renkli yaprak değil; toprağın karanlığından çıkarılmış süslü, kokulu, manalı bir sanat mektubu olur. Fakat gafletle bakarsa, çiçeği tesadüfen açan geçici bir bitki zanneder. Solar diye üzülür, fakat onu açtıran Cemîl-i Zülcelal'i göremez.

İnsan Misali

Eğer iman ve tevhid ile bakarsa, insanda Allah'ın en geniş sanatını, ruh üflemesini, akıl ve kalp nimetini görür. O zaman insan onun nazarında birkaç kilo et ve kemikten ibaret değil; ebed için yaratılmış, Allah'a muhatap olmuş, ahirete namzet bir kul olur. Fakat gafletle bakarsa, insanı yiyen, içen, yaşlanan ve ölen bir canlı zanneder. Böyle bakınca insanın değeri düşer, hayatın manası söner, ölüm her şeyi yutan bir karanlık olur.

Netice

İman ve tevhid, âlemin üzerine nur döker. Aynı güneş, aynı ölüm, aynı gece, aynı hastalık, aynı dünya; imanla bakana rahmet, hikmet ve marifet dersi olur. Gafletle bakana ise her şey korku, karanlık, ayrılık, tesadüf ve yokluk manzarası gösterir. Demek âlemi nurlu gösteren şey gözün görmesi değil, kalbin imanla bakmasıdır.

Bu dersin devamını inşaallah bundan sonraki diğer başlıkta inceleyeceğiz.